

Komentar in karta: 1/102

SLA V646 ‘starši’

Tjaša Jakop

1. Gradivo

Za pomen ‘starši’ oz. ‘moški in ženska v odnosu do svojega otroka’, knj. *stárši* (á), je v osrednjih narečijih najbolj razširjen leksem *starši*; v koroških narečijih je najpogostejši leksem *starejši*, na skrajnem severovzhodu pa *starišje*. V T064 in T107 je edini leksem *starši* zapisan v oklepaju, kar verjetno pomeni, da je leksem prevzet iz knjižnega jezika, v T378 pa z oznako mlajše (poleg starejšega *stariši*). Prevzeti leksem *dženitorji* je v rabi v zahodnih narečijih v stiku z romanskim prostorom.

Za biološke ali istofunkcijske pare, kot so *starši*, se uporablja slovnična množina. V gradivu za SLA so dvojinske oblike zabeležene le v šestih točkah: *starejša* v T002, *starša* v T049 in T198 ter *stariša* v T387, T399 in T407, vendar pa se v sodobni pogovorni slovenščini, vse bolj pa tudi v knjižni, uporabljata tako množinska kot dvojinska oblika (*starši* in/ali *starša*). V T335 je leksem *starši* zapisan v mestniški obliki.

V T023 je poleg leksema *ta stara dva* kot dvojnica zapisan leksem *starši* z oznako redko. Za edini leksem *starši* je v T039, T185 in T261 zapisana opomba, da je v rabi malo ali redko, v T161 pa opomba, da besede ne uporabljajo. Namesto enobesednega poimenovanja *starši* se v teh točkah verjetno uporabljajo opisna poimenovanja, kot npr. v T275, kjer poleg poimenovanja *ate pa mama* piše, da besede *starši* niso uporabljali, v T252 pa, da je leksem *starši* novejši (v primerjavi s starejšim opisnim *ata pa mama*). Tudi sicer v mnogo narečijih namesto enobesednega poimenovanja uporabljajo besedno zvezo *oce in mati* oz. njune različice. V T156 je poleg poimenovanja *mama in tata* zapisano še *mama in čača* z oznako starejše.

2. Morfološka analiza

- (ta) **stari** < (*t-) *star-i-j-i ← (*ta/*tv/*tě/*tę ‘ta’) + *star-*v* ‘star’
 ta stara dva < *t- *star-a-j-a d_vv-a ← *ta/*tv/*tě/*tę ‘ta’ + *star-*v* ‘star’
 + d_vv-a ‘dva’
starEji < *star-ěj-i ‘starejši’ (E → i)
starji < *star-j-i < *star-ěj-i ‘starejši’
starejši < *star-ěj-*bš*-i
starEši < *star-eš-i < *star-ěj-*bš*-i (E → i)
starišje < *star-iš-je < *star-ěj-*bš*-*bj*-e
staršje < *star-š-je < *star-ěj-*bš*-*bj*-e
starši < *star-š-i < *star-ěj-*bš*-i
ta starši < *t- star-š-i < *t- star-ěj-*bš*-i ← *ta/*tv/*tě/*tę ‘ta’ + *star-*v* ‘star’

starejša < *star-ěj-bš-a
starisa < *star-i-š-a < *star-ěj-bš-a
starša < *star-š-a < *star-ěj-bš-a
starci < *(starc)-i ← hrv. starci ‘starejši’
roditelji < *(roditelj)-i ← hrv. roditelji ‘starši’
dženitorji < *(ženitor)-i ← furl. genitōr ‘oče, ata; starši (ed.), it. genitori ‘starši’

3. Posebnosti kartiranja

Karta je leksično-besedotvorno-oblikoslovna. Z različnimi oblikami simbolov so označene različne pripone (-i, -ji, -eji, -ejši, -eši, -išje, -šje, -ši). S praznimi simboli so označene množinske, s polnimi pa dvojinske oblike (*ta stara dva, starejša, starisa, starša*).

Kot enkratnici sta kartirana leksema *ta starši* v T079 in *starejša* v T002.

Kot tretji in nadaljnji odgovor so z znakom za komentar kartirani leksema *starša* v T198 in *roditelji* v T412 ter opisni poimenovanji *ati pa mama* v T031 in *atek pa mama* v T378.

Kot opisno poimenovanje so kartirani odgovori *oče in mati* oz. njihove različice (lahko tudi v obratnem vrstnem redu): *oča in(u)/pa mati* v T001, T074, T079, T080, T100, T313, T314 in T363, *oče in/pa mati* v T090 in T267, *oče in mama* v T297, *ate(j) in mama* v T027 in T295, *atek pa mama* v T378, *ati pa mama* v T031, *tata in(u) mama* v T102 in T156 ter *čača in mama* v T156.

4. Uporabljena dodatna literatura

Jakop 2006

5. Primerjaj

SLA: V604 ‘oče’ (1/103), V605 ‘mati’ (1/104); OLA: /; ALE: /; SDLA-SI: /;
ALI: 1436; ASLEF: 2105; HJA: /